

MEZIŘÍČSKÉ KALENDÁRIUM ZÁŘÍ 2010

1. září 1895 se ve Sloupnici narodil MUDr. Otto Levý, lékař, propagátor sportu a divadelník. Rodina židovského původu se na Valašsko přistěhovala v roce 1903 ze Sloupnice u Litomyšle. Otec Eduard po ukončení své důstojnické kariéry v armádě pracoval ve státní službě jako poštmistr. Na Valašsku působil nejprve ve Stříteži, poté se rodina usadila ve vile nad cihelnou v Hrachovci, až nakonec zakotvila ve Valašském Meziříčí, kde si rodiče nechali postavit dům v nynější Fügnerově ulici č. 141. S manželkou Bertou měli dva syny. Starší syn Karel (*17.2.1893 ve Sloupnici) absolvoval meziříčské gymnasium v roce 1912, vystudoval práva a měl pak vlastní advokátní praxi v dnes modře

natřeném domě vedle pivnice „U Šotka“ poblíž pošty. Dne 17. července 1941 byl zatčen pro tzv. nepřátelství vůči říši a křivě nařčen z krádeže zboží. V Osvětimi pak podlehl útrapám již 9. září 1941. Se svou ženou Miladou, roz. Friedrichovou, měl jediného syna Karla (*14.8.1930).

Mladší Otto absolvoval valašskomeziříčské gymnasium v roce 1914 ve třídě prof. Josefa Šindeláře. K jeho spolužákům patřil mj. pozdější dlouholetý náměstek meziříčského starosty za sociální demokracii Oto Vaverka, původem z Bystřice p. H. Po maturitě vystudoval medicínu (za války musel jako medik narukovat na italskou frontu) na lékařské fakultě Karlovy univerzity v Praze. V roce 1923 se oženil s Annou, rozenou Krauszovou, katoličkou z původně německé rodiny, která se do Valašského Meziříčí přistěhovala z uherské Šoproně před I. světovou válkou. Její otec si zde v letech 1911-1912 nechal naproti vchodu do nově postaveného Zemského ústavu pro hluchoněmé postavit stavitelem J. Demelem vilu ve Vsetínské ulici č. 434/38, kde se novomanželé usadili a kde si čerstvý lékař také otevřel svou praxi. V roce 1924 se jim narodil první syn Otto, o tři roky později mladší syn Ivo.

MUDr. Otto Levý byl osobou velmi čínorodou s řadou koníčků. Již od mládí se aktivně věnoval sportu, divadlu, fotografování, automobilismu, radiotechnice i filatelii. V roce 1925 se na zakládající valné hromadě dne 14. května v Pivovaře stal prvním předsedou sportovního klubu SK Valašské Meziříčí, který zpočátku pěstoval pouze kopanou a roku 1931 byl spoluzakladatelem lehkotletického odboru SK Valašské Meziříčí. Hrál a režíroval ochotnické divadlo, jednak Sokolské, jednak i Dělnickou scénu, a psal i divadelní hry. Jedna z nich, detektivní hra „Silný případ“, se dočkala i provedení v pražském divadle Akropolis. Nebyl členem židovské náboženské obce a žil v manželství s katoličkou Annou, (narozena 7.12.1900 v Šoproni v Maďarsku, zemřela 27.4.1979 ve Valašském Meziříčí). Manželství bylo po okupaci v r. 1939 pokládáno za smíšené, nicméně byl Němci považován za Žida (v září a v říjnu 1939 byl také dvakrát zatčen a krátkodobě vězněn) a výkon své lékařské praxe musel přerušit. Údajně si ovšem po dobu nebezpečí transportu v době okupace udržoval ošklivě vypadající vřed (infekce kostrče), takže se jej Němci neodvažovali zařadit do transportu. Na rozdíl od matky Berty a bratra Karla se mu tedy navzdory svému židovskému původu podařilo přežít německou okupaci. Rasová perzekuce, podlomené zdraví a prožitky válečné doby mu znemožnily dále vykonávat lékařskou praxi. Po válce proto léčil pouze sporadicky, spíše své nejznámější pacienty. Nějakou dobu byl revizním lékařem a poté působil jako ředitel Okresního ústavu národního zdraví ve Valašském Meziříčí.

Starší syn Otto absolvoval meziříčské gymnasium v roce 1943 ve třídě prof. Františka Pechy a jen díky údajné srdeční vadě se mu podařilo vyhnout totálnímu nasazení. Po válce vystudoval Pedagogický ústav Masarykovy univerzity v Brně. Působil nejprve jako učitel na několika školách na Valašsku a později jako archivář v n. p. Osvětlovací sklo ve Valašském Meziříčí. Dodnes žije ve svém rodném domě. Mladší syn Ivo Levý (narozený dne 9. srpna 1927) byl Němci z rasových důvodů z gymnasia vyloučen a uvězněn 7.7.1944 v Bystřici u Benešova a v Janovicích. Dočkal se však v pořádku osvobození, dokončil v roce 1946 meziříčské gymnasium ve třídě prof. Arnošta Kubeši a poté vystudoval elektrotechniku v Brně, kde také dodnes žije.

Jako Harry Domin v Čapkově R.U.R.

7. září 1885 vydal František Vaněk první číslo čtrnáctideníku Radhošť, prvního tištěného periodika na Valašsku. Ve své tiskárně v domě č. 84 na Náměstí (dnes v přízemí vpředu prodejna sportovních potřeb, vzadu knihkupectví) tiskl od r. 1881 Úřední listy c. k. okresního hejtmánství, školní zprávy, drobné tisky starších autorů, etikety a jiné obchodní a společenské tisky. Nedlouho nato začaly rovněž pod vedením odpovědného redaktora Arnošta Dadáka, učitele a novináře z Milotic nad Bečvou, vycházet také **Valašské hlasy**. Zatímco Radhošť zanikl přesně po roce svého vydávání, Valašské hlasy měly delší životnost a vycházely až do roku 1891, kdy je Arnošt Dadák prodal krajanům do Vídně. Vydávání čtrnáctideníku Radhošť dočasně v letech 1894-1897 obnovil František Sokol-Tůma. 18. listopadu 1896 koupili Vaňkovu tiskárnu bratři Chrastinové, kteří podnik dále rozšířili o knihařství i o vydávání dalších titulů.

8. září 1980 zemřel ve Valašském Meziříčí Arnošt Jurečka (nar. 25. května 1906 v Krhové), novinář a spisovatel. Byl redaktorem čtrnáctideníku Lubina a spolujatelem valašskomeziříčské tiskárny Osvěta, v níž vydával dílka zdejšího naivistického autora Františka Smočka. Je také mj. autorem divadelních her „Klíčovou dírkou“, „Milostivá nepojede do Jeruzaléma“ a „Kejklíři“.

12. září 1925 se ve Valašském Meziříčí narodil fotograf Milan Borovička. Svou tvorbu orientuje na portréty, figurální tvorbu a zátiší. Byl zakládajícím členem skupin výtvarné fotografie PROFIL a SETKÁNÍ. Vyučoval také na Institutu tvůrčí fotografie při Filosofické fakultě Slezské university v Opavě. Jeho fotografie byly vystaveny na desítkách mezinárodních výstav v Česku i v zahraničí a obdržely řadu cen.

13. září 1865 vypukl velký požár města. Jeho ohnisko se nacházelo na půdě sladovny městského pivovaru, který byl tehdy umístěn na zadní straně radnice. Odtud se požár v odpoledních hodinách rychle šířil na okolní domy se šindelovými střechami. Záhy vzplanuly domy č. 7 a 8 na náměstí, dále veškeré domy na západní a jižní straně a posléze i domy v Králové a Poličenské ulici. Během hodiny a půl shořelo celkem 35 domů i s jejich hospodářskými staveními. Zaznamenat je nutno i tři oběti na životech z rodiny Schönovy. Tato událost významně přispěla při následné rekonstrukci vyhořelých domů na náměstí k jejich nové úpravě, většinou bez dosavadních podloubí.

13. září 1950 byly komunistickým režimem z našeho města deportovány řádové sestry tzv. Kongregace milosrdných sester svatého Kříže.

Od poloviny 19. století našla v našem městě domov tři řeholní společnosti. V r. 1855 to byl řád sester vincentek, který k nám byl přizván z Vídeňského Nového Města za účelem péče o trestankyně v nově zřízené ženské trestnici. Jeho působnost ukončilo zrušení trestnice v r. 1910. Druhým řádem byl mužský řád salvatoriánů, který zde začal působit v r. 1895 v rámci nedlouho předtím i z podnětu dr. Mikyšky založeného tzv. konviktu pro ubytování a výchovu katolických studentů gymnasia, příp. pro získávání adeptů kněžského dorostu, a který potřebným majetkem obdarovali Žerotínové. A konečně třetím byl v r. 1912 výše zmíněný řád sester

Budova kláštera v 80. letech před asanací

svatého Kříže s mateřským domem ve švýcarském Ingenbohl. O usazení tohoto řádu usilovala hraběnka Marie z Bukůvky, rozená Stillfriedová z Ratěnic, jejíž rod vlastnil v letech 1815-1945 panství Vizovice. Její manžel Jaromír Sigmund hrabě Bukovský z Bukůvky, svého času dlouholetý vyslanec rakouské monarchie v Argentině, najal část velkého majetku Žerotínů a manželé se i s dcerou usadili v tzv. manském domě (dnes Dětský Domov) v dnešní Žerotínově ulici. Přizvané sestry sv. Kříže zahájily svou činnost ošetřováním ve dvou chudobincích, ale zejména se ujaly dívčí mládeže. Během I. světové války se však musely ujmout také ošetřování raněných. V jejím průběhu se také usadily v jednom z domů stavitele Antonína Staňka na rohu Máchovy a Vsetínské ulice, který v roce 1917 na splátky odkoupily. Zde si sestry otevřely hudební školu, věnovaly se výchově k ručním pracím a výuce cizím jazykům. Jejich ústav dostal název „Josefinum“ a docházelo sem na výuku až 200 dětí, nejvíce do hudební výchovy. Zároveň ovšem pečovaly o osoby v místních

chudobincích, v době války a v případě epidemií také o raněné a nemocné. Navzdory protináboženským náladám po vzniku republiky i choutkám vedení města zabrat jejich prostory k bytovým účelům dokázaly sestry své sídlo uhájit a postupně i rozšiřovat. V roce 1936 přikoupily např. sousední dům pana Schauera ve Vsetínské ulici. Centrem jejich české provincie byl od roku 1882 klášter v Choryni. Po deportaci v září 1950 byly mladší sestry rozptýleně

nasazeny do práce v různých textilních továrnách po celé republice, starší a nemocné sestry byly nejdříve soustředěny v Bohosudově, poté byly koncentrovány v odlehlé a zanedbané pohraniční vsi Bílá Voda na Jesenicku. Příznačná pro komunistickou rozpínavost po získání neomezené moci byla i skutečnost, že jeden ze zabavených domů si pro své zdejší sídlo zvolila meziříčská Státní bezpečnost.

16. září 1885 se v Bystřici pod Hostýnem narodil Jaroslav-Jaro Kučera, pozdější malíř a ředitel Státní gobelínové manufaktury ve Valašském Meziříčí (zemřel dne 27. června 1950 v Hranicích).

Po absolvování učitelského ústavu v Příboře vystudoval Umělecko-průmyslovou školu v Praze. Nejprve vyučoval na několika školách na Valašsku, kde pak o především o prázdninách maloval krajiny z Beskyd. Sblížil se také s některými valašskými malíři, jako např. s bratry Jaroňky, s A. Mervartem a s R. Schlattauerem. Ten také nasměroval jeho zájem ke tkaní koberců. Gobelínovou techniku studoval v Paříži a především v královském paláci v Madridu. V roce 1922 se stal ředitelem meziříčské gobelínové školy, kterou pak vedl až do roku 1945. Při jejím řízení a v její prospěch uplatňoval jak své odborné znalosti, tak i své organizační a obchodní schopnosti. Navázal spolupráci s významnými umělci, jako byli kupř. F. Kysela, J. Benda nebo Felix Jenewein. Sám také navrhoval gobelíny v duchu secesního symbolismu. Výtvoř meziríčské manufaktury se snažil prosazovat na výstavách doma i v zahraničí. V r. 1925 tak získal v Paříži bronzovou medaili za gobelín Dopoledne Velkého pátku (Jenewein) a v roce 1931 první cenu za monumentální gobelín Svatý Václav (J. Benda). Ve své malířské tvorbě se věnoval především valašské krajině.

17. září 1895 byla založena meziříčská kolej salvatoriánů. Švýcarský zakladatel řádu P. František Maria od Kříže Jordan přijel v roce 1895 osobně spolu se dvěma českými kněžími – P. Cyrilem Braschem a P. Matějem Bezděkem do Valašského Meziříčí a se souhlasem olomouckého arcibiskupa zde 17. září 1895 založil svůj první klášter v českých zemích. První dvě léta pracovali salvatoriáni jako jednatelé spolku „**Konvikt**“ úplně zdarma. Teprve roku 1897 převzali kupní smlouvou budovu tehdy laického konviktu s malou zahrádkou do vlastní režie. P. Jordan chtěl vybudovat z valašskomeziříčského kláštera středisko pro činnost mezi Slovany a proto při konviktu měl být také řádový juvenát a noviciát pro výchovu českého dorostu. Za tím účelem byla provedena nákladná přestavba staré budovy a později byla okolo domu získána velká zahrada. Vedle objektu konviktu patrně v místě, kde dnes stojí budova základní školy, byl statek, který salvatoriáni měli pronajatý od Žida, kterému patřil. Výnosy plynoucí z tohoto statku byly věnovány na podporu chudých studentů žijících v konviktu. Kněží kláštera se věnovali výchově a jejich činnost směřovala k udržení konviktu, který od počátku zápasil s finančními nesnázemi. Vedle této nelehké činnosti salvatoriáni ve Valašském Meziříčí sloužili bohoslužby ve veřejné kapli Božského srdce, pořádali lidové misie, tridua a vypomáhali diecézním kněžím. Když roku

P. František Maria od Kříže Jordan

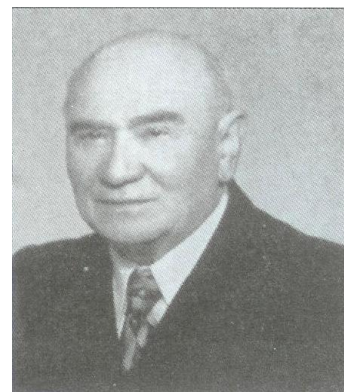
1909 byl konvikt zrušen, věnovali se členové výhradně výpomoci v duchovní správě v blízkém i vzdálenějším okolí. Nadále samozřejmě pečovali o výchovu a studijní výsledky svěřených a ubytovaných katolických studentů gymnasia. Objekt, který zde salvatoriáni na Žerotínově ulici postupně vybudovali a který jim komunisté v roce 1950 definitivně zcizili, je v naší veřejnosti znám spíše jako bývalá léčebna dlouhodobě nemocných (LDN).

Kolej Salvatoriánů ve Val. Meziříčí

28. září 1980 zemřel v Uherském Hradišti tiskař Alois Svoboda

(narodil se dne 18. dubna 1896 v Brně). První tiskárnu ve městě zřídil již počátkem osmdesátých let 19. století v domě č. 84 na valašsko-meziříčském náměstí (dnes prodejna sportovních potřeb a knihkupectví) kroměřížský tiskař František Vaněk. Po něm ji v roce 1896 převzali bratři Chrastinové a od nich pak v roce 1918 družstvo s názvem Valašská knih- a kamenotiskárna. V roce 1924 se stal jejím vedoucím Alois Svoboda a později byl jmenován jejím ředitelem, kterým byl až do roku 1948. Podnik neustále rozšiřoval a modernizoval. Tiskl lidovecký týdeník „Noviny zpod Radhoště“ s rubrikami pro Rožnovsko, Novojicko, Frenštátsko a se Vsatskou hlídkou. Tiskl učebnice katolického náboženství Katechismy a Biblické dějiny. Reprezentačně byla vytištěna jubilejní zpráva Čtvrtstoletí spořitelny města Valašského Meziříčí 1904 – 1929 s pětadvaceti ilustracemi i jubilejní zpráva 60 let Státní odborné školy pro zpracování dřeva 1874 – 1934. Tiskly se zde divadelní hry a knihy valašsky psaných povídek Adolfa Bognera, ilustrované Milošem Bublíkem. V roce 1935 zde vytiskli v mnohatisícovém nákladu ilustrovaný kalendář pro Akademický klub v Praze, vydaný k propagaci Valaška, v roce 1940 pak Dějiny farnosti Valašské Meziříčí od P. Františka Šiguta. Náročným tiskem byl Nový zákon na biblovém papíru se čtyřmi historickými mapkami. Tiskly se zde etikety, obaly, noty, letáky a plakáty, které navrhovali a často kreslili na tzv. solnohofenský kámen malíři Jožka Baruch, Jaro Kučera a Hoplíček i litograf Jindra Mach. Po osvobození Svoboda v naivní víře ve svobodnou budoucnost společnosti tiskárnu koupil. Byla v provozu do 1. května 1950, kdy byla znárodněna a začleněna do Moravských tiskařských závodů, n. p., Olomouc.

Zpracoval Mgr. Pavel Dorčák

Zářijové vydání meziříčského kalendária je poslední, které Mgr. Pavel Dorčák stihl připravit. Bohužel. S jeho odchodem končí i vydávání kalendária. Děkujeme za spolupráci.